

ОЛЕНА КАЗАЧІНЕР

(Харків)

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ КОРИГУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Визначено основні напрями здійснення вчителем коригувальної діяльності на уроках іноземної мови, розроблено практичні рекомендації щодо її реалізації.

***Ключові слова:** корекція, коригувальна діяльність, здійснення коригувальної діяльності, підготовка вчителів, урок іноземної мови.*

Проблемою труднощів у навчанні молодших школярів займалися дослідники різних наукових галузей: логопедії, психології, педагогіки, нейропсихології і нейрофізіології протягом багатьох років. І при досить великому розмаїтті нових навчальних технологій, методів і форм роботи проблема не втрачає актуальності, а фахівці відзначають помітне збільшення кількості дітей, що зазнають труднощів у засвоєнні навчального матеріалу. Особливо це стосується предмета «Іноземна мова», оскільки він посідає одне з перших місць серед предметів, що є найважчими для вивчення школярами. У зв'язку з цим актуальним та своєчасним є питання формування професійних умінь учителя здійснювати коригувальну діяльність школярів на уроках іноземної мови.

Організація корекційно-виховної діяльності визначається на основі концептуальних положень «Державного стандарту спеціальної освіти» (2004) та «Концепції спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в Україні на найближчі роки і перспективу» (1996), «Концепції реабілітації дітей з обмеженими фізичними чи розумовими можливостями» (1998), «Концепції державного стандарту спеціальної освіти» (1999). У цих документах увага концентрується на гуманізації спеціальної освіти, її відкритості, створенні умов для інтеграції учня з особливими потребами в суспільство.

Необхідність здійснення вчителем коригувальної діяльності є очевидною. Вона зумовлена: постійним зростанням кількості дітей із труднощами у навчанні (частіше інтелектуального й мовленнєвого характеру); недостатньою підготовленістю шестирічних дітей до навчання в школі; не завжди правильним та своєчасним виявленням педагогами причин неуспішності школярів.

Метою коригувальної роботи вчителів загальноосвітніх закладів із учнями, які мають труднощі у навчанні, є, перш за все, усунення причин, які заважають їм навчатися, а це виявляється в розвиткові загальних здібностей до навчання в межах особистісної, емоційно-вольової та інтелектуальних сфер. Учитель повинен своєчасно вносити зміни в діяльність учнів, загалом у педагогічний процес та його результати, виправляти недоліки.

Слід зазначити, що пошуки оптимальних шляхів реалізації коригувальної діяльності, удосконалення форм і методик спеціального навчання, розробка нових корекційних технологій продовжуються і в XXI ст.

Мета статті полягає у визначенні напрямів здійснення вчителем коригувальної діяльності на уроках іноземної мови.

Відповідно до мети нами сформульовано такі завдання дослідження:

- 1) проаналізувати стан проблеми здійснення коригувальної діяльності в науково-педагогічній та методичній літературі;
- 2) розробити практичні рекомендації щодо реалізації вчителем коригувальної діяльності на уроках іноземної мови;
- 3) визначити перспективи подальших наукових досліджень з окресленої проблеми.

На різних етапах розвитку науки вчені неоднаково трактували сутність корекції, мету та зміст коригувальної роботи з дітьми, які мають вади інтелекту. Усі вчені одностайні – корекційна спрямованість не розглядається як окрема ділянка або додаток до основного змісту роботи школи, а є його складником.

У роботі вчителя тісно пов'язані різноманітні види педагогічної діяльності: діагностична; орієнтаційно-прогностична; конструктивно-проектувальна; коригувальна; організаційна; інформаційно-пояснювальна; комунікативно-стимулююча; аналітико-оцінювальна; дослідницько-творча. Коригувальна діяльність безпосередньо залежить від усіх інших: вивчення дитини з труднощами у навчанні, прогнозування її розвитку й ін. Так, О. Гонєєв зазначає: «Корекційно-педагогічна діяльність – це складне психофізіологічне і соціально-педагогічне явище, що охоплює весь освітній процес (навчання, виховання і розвиток)» [1, с. 18]. В. Сластьонін пропонує розглядати корекційно-педагогічну діяльність як невід'ємний складник педагогічного процесу, що є динамічною педагогічною системою, спрямованою на розв'язання розвивальних і освітніх завдань [1, с. 10]. І. Єременко зазначив, що це складна система впливу на розумово відсталих учнів, яка має поєднуватися з медичною допомогою і ґрунтуватися на збережених можливостях дитини [2, с. 141-159].

Аналіз літературних джерел свідчить, що проблема особливостей педагогічного процесу в допоміжній школі досліджувалася багатьма вченими. Зокрема, Г. Дульнев визначив корекційну роль навчання в допоміжній школі, співвідношення між навчанням та корекцією недоліків розвитку дітей. Б. Тупоногов, О. Хохліна розглядали питання взаємозв'язку освіти і корекції; В. Липа розкрив принципи побудови корекційних програм. М. Матвєєва, С. Миронова розкрили специфіку реалізації принципу індивідуального та диференційованого підходу до дітей із труднощами у навчанні. В. Бондар, Г. Дульнев, Л. Вавіна, А. Капустін, М. Козленко, Г. Мерсіянова, В. Синьов, О. Хохліна та інші досліджували питання корекційної спрямованості окремих навчальних предметів. Найфундаментальніші розробки в цій галузі здійснені В. Синьовим, який сформулював сутність, принципи, педагогічні прийоми коригувальної роботи з дітьми, охарактеризував умови належної коригувальної роботи в допоміжній школі, дослідив і узагальнив теоретичні та практичні аспекти корекції інтелектуальних вад в учнів допоміжної школи [3].

Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць щодо здійснення коригувальної діяльності, питання її реалізації на уроках іноземної мови є актуальним та необхідним. Крім того, ця проблема, на наш погляд, потребує вирішення не лише на базі допоміжних шкіл і не лише фахівцями в галузі дефектології, логопедії, а й учителями загальноосвітніх навчальних закладах під час вивчення школярами іноземних мов.

Коригування індивідуальних недоліків розвитку здійснюється на індивідуально-групових заняттях, спеціально виділених для цієї мети. Це можуть бути загальнорозвивальні заняття, що сприяють коригуванню недоліків

пам'яті, уваги, розвитку розумової діяльності, закріпленню в мовленні поставлених логопедом звуків, збагаченню та систематизації словника. Але можуть бути й заняття предметної спрямованості – підготовка до сприйняття складних тем навчальної програми, ліквідація прогалин попереднього навчання.

Коригувальні заняття вчитель проводить у міру виявлення в учнів індивідуальних проблем розвитку, відставання в навчанні. При вивченні дитини звертають увагу на стан різних сторін її психічної діяльності: пам'яті, уваги, мислення, мовлення; відмічають такі її особистісні характеристики, як ставлення до навчання, інших видів діяльності, працездатність, посидючість, темп роботи, вміння долати утруднення в розв'язанні поставлених задач, використовувати різноманітні способи розумових та предметно-практичних дій для виконання завдань. Вивчення індивідуальних особливостей учнів дозволяє планувати перспективи та терміни коригувальної роботи з ними.

Зміст індивідуальних завдань повинен не допускати формального, механічного підходу, має бути максимально спрямованим на розвиток учня.

Спеціальна робота на заняттях присвячується корекції недостатньо або неправильно сформованих окремих навичок та вмінь, наприклад корекції каліграфії (вміння бачити рядок, дотримуватися розмірів літер, правильно їх з'єднувати), техніки читання (правильності, швидкості, виразності), скоропису, правильності списування, вміння складати план прочитаного тощо.

Побудова змісту навчального матеріалу в системі коригувально-розвиваючого навчання здійснюється на основі таких принципів: посилення практичної спрямованості матеріалу, що вивчається; виділення суттєвих ознак явищ, що вивчаються; опори на життєвий досвід дитини; орієнтації на внутрішні зв'язки у змісті матеріалу як у межах одного предмета, так і між предметами; необхідності та достатності у визначенні обсягу матеріалу, що вивчається; введення до змісту навчальних програм коригувальних розділів, формування в учнів діяльнісних функцій, необхідних для розв'язання навчальних завдань [4, с. 60].

Таким чином, у ході реалізації вчителем коригувальної діяльності у процесі викладання іноземної мови необхідно, на нашу думку, враховувати такі методичні вимоги:

1. Основні цілі коригувальної роботи мають бути чітко сформульовані.
2. Завдання повинні виходити з цілей, конкретизуючи їх.
3. Визначати зміст коригувальних завдань слід із урахуванням сутності труднощів та індивідуальних особливостей дитини.
4. Обов'язково визначити форму роботи з дитиною (індивідуальна, група тощо).
5. Слід відібрати методи і техніки з урахуванням вікових, індивідуальних, фізичних можливостей дитини.
6. Спланувати участь батьків, інших спеціалістів у коригувальній роботі щодо подолання проблем розвитку дитини.
7. Розробити методи оцінювання динаміки коригувального процесу.
8. Створити коригувальний простір в освітньому закладі (приміщення, обладнання, матеріали).

Таким чином, ми можемо окреслити такі практичні рекомендації щодо реалізації вчителем коригувальної діяльності на уроках іноземної мови:

1. Бути обізнаним з об'єктом корекції – всіма компонентами розвитку особистості дитини, сутністю її труднощів.

2. Узгоджувати педагогічні впливи з медичними і психологічними; дотримуватися послідовності й наступності в корекційно-виховній роботі, єдиного охоронно-педагогічного режиму в школі і сім'ї.

3. Максимально реалізовувати вікові можливості дитини, спираючись на зону найближчого розвитку.

4. Керувати пізнавальною діяльністю дітей, що зазнають труднощів у навчанні, з урахуванням відповідних коригувальних прийомів при орієнтації на послідовний розвиток інтелектуальної самостійності учнів.

5. Добір учителем мети, змісту і методів коригувального навчання.

6. Враховувати індивідуальні особливості школярів, виховувати в учнів інтерес до іноземної мови, своєчасно виявляти та ліквідувати прогалини, проводити уроки на високому якісному рівні, формувати навички контролю та самоконтролю, поєднувати індивідуальну роботу з парною та груповою.

7. У кожному віковому періоді необхідно розвивати в навчально-виховному процесі індивідуальні особливості учнів із проблемами розвитку: інтереси, схильності, спрямованості, цінності, життєві перспективи тощо.

8. В закладах освіти треба створювати позитивний настрій, здоровий психологічний клімат, який би сприяв розвитку дітей із труднощами у навчанні, зокрема іноземної мови. Це – продуктивне спілкування, взаємодія дитини і педагога, дитини й однолітків (за Т. Калиновською).

9. Уміти оцінювати ефективність упровадження коригувальної спрямованості навчання за критеріями: якісне і кількісне полегшення сутності проблеми; виправлення недоліків і перехід скоригованої вади до позитивних можливостей дитини; підвищення рівня актуального розвитку і, як наслідок, збільшення зони найближчого розвитку; свідоме користування дітьми набутим досвідом; накопичення і позитивна зміна властивостей особистості.

Усе зазначене вище дозволяє дійти висновку, що важливим є питання формування професійних умінь учителя здійснювати коригувальну діяльність школярів на уроках іноземної мови.

Таким чином, метою коригувальної роботи вчителів загальноосвітніх закладів із учнями, які мають труднощі у навчанні, є, перш за все, усунення причин, які заважають їм навчатися, розвиток загальних здібностей до навчання в межах особистісної, емоційно-вольової та інтелектуальних сфер. Учитель повинен своєчасно вносити зміни в діяльність учнів, загалом у педагогічний процес та його результати, виправляти недоліки.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку вбачаємо у розробці тематичного спецкурсу, метою якого є підготовка педагогів до здійснення коригувальної діяльності школярів на уроках іноземної мови в системі післядипломної педагогічної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Гонеев А. Д.* Основы коррекционной педагогики [уч. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений] / [А. Д. Гонеев, Н. И. Лифинцева, Н. В. Ялаева; под ред. В. А. Сластенина]. – М. : Академия, 1999. – 272 с.
2. *Еременко И. Г.* Олигофренопедагогика / И. Г. Еременко. – К. : Вища школа, 1985. – 326 с.
3. *Синев В. Н.* Коррекционно-воспитательная направленность учебно-воспитательного процесса вспомогательной школы / В. Н. Синев // Введение в историю олигофренопедагогики / [под ред. А. И. Капустина]. – Донецк : ТОВ «Либідь», 1996. – С. 10-20.
4. *Шевченко С. Г.* Организация системы коррекционно-развивающего обучения для детей с ЗПР / С. Г. Шевченко // Дефектология. – 1998. – № 5. – С. 60.

ЕЛЕНА КАЗАЧИНЕР

ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЕЙ К ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ КОРРЕКЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Определены основные направления осуществления учителем коррекционной деятельности на уроках иностранного языка, разработаны практические рекомендации по ее реализации.

Ключевые слова: коррекция, коррекционная деятельность, осуществление коррекционной деятельности, подготовка учителей, урок иностранного языка.

OLENA KAZACHINER

TEACHERS' PREPARATION TO CORRECTION ACTIVITY REALIZATION AT THE FOREIGN LANGUAGE LESSONS

In the article separate directions of correcting activity realization by a teacher at the foreign language lessons were singled out, according to its realization the practical recommendations were given.

In spite of the variety of new educational technologies, methods and forms of work, specialists mark the noticeable increase of amount of children who have difficulties in mastering the educational material. Especially it's connected with the subject «Foreign language», because it takes one of the first places among subjects which are the most difficult for school-children. That's why a question of forming the teacher's professional skills in carrying out correcting activity of students at the foreign language lessons is actual and timely.

The purpose of correcting work of teachers with students, who have difficulties in studies, firstly, is a removal of reasons which interfere them to study, and it reflects in the development of general capacities for studies within the limits of personal, emotionally-will and intellectual spheres. A teacher must bring in change in students' activity in time, in a pedagogical process in whole and in its results and correct the mistakes.

A teacher conducts correcting activities as far as an exposure for the students' individual problems of development, in studies. In the study process the attention is paid to the state of different sides of child's psychical activity: memory, attention, thought, speech; such personal characteristics, as attitude to studying, other types of activity, capacity, assiduousness, rate of work, ability to overcome difficulties in the decision of the put tasks, to utilize the various methods of mental and in detail practical actions for tasks' implementation are taken into consideration. The study of students' individual features allows planning perspectives and terms of correction work with them.

The content of individual tasks mustn't have formal, mechanical approach, must be maximally directed to student's development.

The special work on employments is dedicated to the separate skills and abilities correction which is not enough or has been wrong formed, for example corrections of calligraphy (ability to see a line, adhere to the sizes of letters, to link them correctly), technique of reading (correctness, speed, expressiveness), cursive writing, rightness of copywriting, ability to make a plan of what has been read etc.

Practical recommendations according to correcting activity realization at the foreign language lessons consist of teacher's knowledge the object of correction – all the tools of development of child's personality, the content of his/her difficulties; concordance of pedagogical influences with medical and psychological; to maximal realization of child's age possibilities at the support on the area of the nearest development; the management of children who have difficulty in studies' cognitive activity; teacher's selection the purpose, maintenance and methods of correcting studies; taking into consideration students' individual features, forming the interest to the foreign language, problems exposure and liquidation in time, conducting a lesson at high quality level, forming the skills of control and self-control; creation of positive mood, healthy psychological climate in establishments of education etc.

Keywords: correction, correcting activity, correcting activity realization, teachers preparation, foreign language lesson.

Держано 13.07.2013, рекомендовано до друку 10.09.2013.